

Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Özyeterlik Düzeyinin Başarıya Etkisinin Sınıf ve Cinsiyete Göre İncelenmesi: Erzurum İli Örneği

The Effect of Self Efficacy Level of Students on Their Achievement in Terms of Their Grade Levels and Gender in A Social Studies Class: The Case Of Erzurum

Nuri DOĐAN* Dilek İLHAN BEYAZTAŞ** Zülfiye KOÇAK***

Hacettepe Üniversitesi Erzincan Üniversitesi Bitlis Eren Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi özyeterlik inancının okul başarısı üzerine etkisini, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenine göre incelemektir. İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler özyeterlik inancının okul başarısı üzerine etkisini sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenine göre belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış, 25 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) 0,95 olarak hesaplanmıştır. Veriler istatistik paket programı ve MS Excel kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma, Erzurum İli merkez ilçedeki 14 ilköğretim okulunda bulunan 740 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde sınıf düzeyi değişkenine göre 6. sınıftan 7. sınıfa gidildikçe öğrencilerin özyeterlik düzeylerinde azalma olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni ele alındığında ise kız ve erkek öğrencilerin özyeterlik ortalama puanları arasında manidar bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan regresyon analizi sonuçları, özyeterlik puanlarının Sosyal Bilgiler dersindeki başarı için güçlü bir yordayıcı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Özyeterlik, Sosyal Bilgiler dersi, regresyon, yordama.

Abstract

This study aims to examine the effect of self efficacy level beliefs about Social Studies lesson of 6th and 7th grades primary education on the success according to class level and gender variables. In order to determine the effect of self-efficacy beliefs of 6th and 7th grade primary education students on school success according to class level and gender. To collect the data, 25 item- 5 point Likert scale developed by the researchers was used and its reliability and validity studies were completed. The Cronbach's alpha coefficient of the scale items was found to be 0,95. The data obtained was analyzed by using the statistical analysis software SPSS 11.0. The subjects of the study consisted of 740 students in 14 primary school in Erzurum, central district. In the result of the research in the Social Studies lesson, according to class level variable, on the go from 6th grade to 7th grade a decline in the self-efficacy level of the students was found. In terms of gender as a variable, no significant change between the self efficacy mean points of the boys and girls. On the other side, the regression analysis showed that the self efficacy points are influential predictor variable for the success in the Social Studies lesson.

Keywords: Self-efficacy, social studies lesson, regression, prediction

* Doç. Dr. Nuri DOĐAN, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, nuridogan2004@gmail.com

** Arş. Gör. Dilek İLHAN BEYAZTAŞ, Erzincan Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, dilek.i.b@hacettepe.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Zülfiye KOÇAK, Bitlis Eren Üniversitesi, Tarih Bölümü, zulfiye62@hotmail.com

Summary

Purpose

One of the factors affecting the student's success in Social Studies lesson is students' self-efficacy level in their Social Studies lesson. Consequently, it would be beneficial to consider students' self-efficacy levels while organizing education activities in order to create effective learning environments in line with the skills and values determined in the Social Studies curriculum. Received datum in this kind of research can be used as data resource in reconstructing the curriculum development and also it may help as a guide in raising the success of students in school by developing their self efficacy perceptions positively. In this respect, it is important to determine the student's Social Studies self efficiencies which is effective on their success in the Social Studies lesson. The aim of this study to examine the effect of self efficacy level belief about Social Studies lesson of 6th and 7th grades primary education on the success according to class level and gender variables.

Method

The research can be defined as a descriptive survey as it aims to reveal the existing situation. The subject of the research consisted of 740 volunteer students of 6th and 7th grades from randomly selected 14 primary schools in 136 schools in Erzurum, central district.

The data of the study was obtained by Social Studies lesson self-efficacy scale developed by researcher. As a first step, a literature review was made and items were constructed for the scale. For the testing application, 750 students chosen from various schools in Erzurum participated in the study. Factor analysis was calculated for the data obtained from the testing application. The Cronbach's alpha coefficient was found to be 0,95 for the constructed 25 item scale.

In the data analysis process, in order to answer the first research problem and test the class and gender interaction, one dimensional variance analysis technique was used. In order to determine whether the groups were homogenous, Levene Test was done and it was found that the groups were homogenous.

In order to answer the second sub-problem, linear regression analysis was used. for he regression analysis the assumptions were tested. For this aim, correlations, variance inflation factors and Durbin Watson values between the variables were used.

Results

In the results of the first problem of the research, when examined the F values related to independent variable and their significance level, it was found that F value related to class variable is significant, but there is no significant F value was found related to gender and class interaction. According to these results, it can be said that the change between the Social Studies lesson self efficacy point averages of the 6th and 7th grade students is significant and this change is in favor of the 6th grade students (table 2). According to this result, it can be said that on the go from 6th to 7th grade there is a decline in the students' self-efficacy level. As for the gender variable, being no significant change between the self efficacy average points of the boys and girls can be interpreted as the self efficacy levels of the boys and girls are same.

In the results for the second sub problem, regression coefficients obtained separately for the class and gender independent variables were found significant. According to these results, the self efficacy points in Social Studies lesson of the students are influential predictor variable for the success in the Social Studies lesson.

Discussion

Examined the relation between the similar studies in literature and the results, in the study named Mathematics self efficacy and mathematical problem solving by Pajares ve Miller (1997), no significant change was found between the girls and boys in terms of self-efficacy. In another study, Yingling (2003) examined the effect of close objective education on the writing performance and self efficacy of the 5th grade students and found that there was no significant change neither writing nor self efficacy related to gender.

Ballesteros, Nicolas, Caprara Barbaranelli, and Bandura (2002) searched the structural relation and determinants of the personal and collective self efficacy. When compared to older participants, young participants were found that they were less efficient in controlling their personal lives. This result was contradicted with our finding that there is a decline in students' self-efficacy levels.

When all the results are considered together, it can be seen that a decline in the self efficacy level as the class level raises is observable. It may be necessary to examine the reasons of this situation and try to eliminate the reasons.

Conclusion

On the basis of the results obtained from the research, it can be said that there is a significant change of the self efficacy points of the students according to class level and there is no significant change according to gender and interactions between gender and class. The change according to class level being not in favor of the upper class is a thought provoking issue. According to this, self efficacy point declines while going up to upper classes. The reasons of this should be emphasized and searched out.

The regression analysis results for the gender, class and all groups related to self efficacy points of students show that self efficacy is an effective predictor for the success in Social Studies lesson. According to this finding it can be thought that raising the self efficacy level of the students can affect the success level of the students.

When all the results considered together, it is proved by both this study and also other studies in literature that effects of self efficacy has an important effects on the success of students. The most important difference of this study from all other ones in literature is that self efficacy revealed the significance of being predictor of success in Social Studies lessons in primary schools. This result can make a good contribution to the research on self efficacy levels of students in order to raise success as being used by Social Studies lesson teachers and education politicians in order to raise success of students.

Giriş

Son 20 yıl boyunca özyeterliğin öğrencilerin motivasyon ve öğrenmeleri üzerinde oldukça yüksek bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Zimmerman, 2000: 82). Özyeterlik, bireylerin yaşamlarını etkileyen olaylar üzerinde etki yapma gayretiyle belirli bir performans seviyesini üretebilmek için var olan kapasitelerine dair olan inançları olarak tanımlanır. Özyeterlik inancı, insanların nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini motive ettiklerini ve davrandıklarını belirler (Bandura, 1994: 2). Özyeterlik özel bir durumda gerekli olan davranışları yapabilmek için kişinin kendi kapasitesine yönelik hükmü ve bir görevi gerçekleştirmek için yeteneklerinin değerlendirilmesidir (Pajares, F., Miller, D.M., 1994: 194). Diğer bir deyişle özyeterlik, bireyin gelecekte karşılaşılabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne derecede başarılı olabileceğine ilişkin kendi hakkındaki yargısı, inancıdır. Gelecekte karşılaşılabilecek güç durumlara örnek şunlar olabilir: Sınava girme, yarışmaya katılma, bir sınıfta öğretmenlik yapma, bir topluluk önünde konuşma vb. Özyeterlik, bireyin becerilerinin bir fonksiyonu değildir. Bireyin, becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargıların bir ürünüdür, bir sonucudur. Özyeterlik, bireyin, ve farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendini algılayışıdır, inancıdır, kendi yargısıdır (Senemoğlu, 2005: 230-231).

Özyeterliğin Kaynakları

İnsanların yeterliliklerine ilişkin inançları, onu etkileyen 4 ana kaynak tarafından geliştirilebilir. Güçlü bir yeterlilik duygusunun geliştirilmesinin en etkili yolu yeterli deneyimlerdir. Başarılar iyi yönde yeterlilik inancı geliştirir. Başarısızlıklar ise özellikle sağlıklı bir yeterlilik inancı oluşmadan önce gerçekleşmişse yeterlilik inancını sarsar (Bandura, 1994: 2). Eğer insanlar kolayca sonuçlara ulaşabilecekleri kolay başarılar yaşarlarsa, başarısızlıklarda

kolaylıkla hayal kırıklıkları yaşayacaklardır. Sağlam bir yeterlilik duygusu için sebatkâr çabalarla engellerin üstesinden gelebilecekleri deneyimler gereklidir. İnsan yaşamında bazı aksaklıklar ve güçlükler başarının genellikle sabırlı bir çabayla gerçekleştiğini öğretmek için yararlı bir amaca hizmet eder. İnsanlar onları başarıya götüren şeye inandıktan sonra güçlüklerle karşılaştıklarında direnir ve aksakları hızlı bir şekilde geri püskürtebilirler (Bandura, 1994: 2-3).

Yeterliğin öz-inancını güçlendirmenin ve yaratmanın ikinci yolu, sosyal modeller tarafından sağlanan dolaylı yaşantılardır. Birilerinin çabalarını sürdürerek bir şeyler başardığını gören gözlemcilerin yeterlilik inançları artar. Benzer şekilde yüksek çabaya rağmen başkalarının başarısızlığını gören bireyler, düşük yeterlilik inancına ve çabalamak için ısrar etme tutumunda zayıflamaya neden olacaktır. Algılanan özyeterlilik üzerindeki modelin etkisi, modelden algılanan benzerlik oranında güçlü olacaktır. En ikna edici ve en çok benzerlik kurulan modeller başarılı ve başarısız modellerdir. Eğer insanlar kendi kendilerini algıladıkları özyeterlilik inançlarından çok farklı modeller görürlerse, bu modellerin davranışları ve bu davranışlarının sonuçlarından çok etkilenmezler (Bandura, 1994 : 3).

Sosyal ikna/inanç, bireylerin ne yapacaklarına ilişkin inançlarını geliştirmenin üçüncü yoludur. Verilen bir işi başarmak için sahip oldukları yetenekler noktasında sözlü olarak ikna edilen bireyler muhtemelen daha fazla çaba harcarlar (Bandura, 1994, 3).

İnsanlar ayrıca kendi kapasiteleriyle ilgili olarak kısmen de olsa kendi fiziksel ve duygusal durumlarına da göz önünde bulundururlar. İnsanlar kötü/zayıf bir performansın en önemli nedeni olarak strese karşı tepkilerini ve gerilimlerini gösterirler. Güç ve canlılık gerektiren aktivitelerde bireyler fiziksel bitkinliğin bir belirtisi olarak yorgunluk, sızı ve acıyı ifade ederler. İnsanların kişisel yeterliliklerine ilişkin hükümlerini ayrıca mizaç da etkiler. Pozitif bir mizaç yaklaşımı algılanan özyeterlilik inancını geliştirirken olumsuz bir mizaç yaklaşımı özyeterlilik inancını azaltır. Özyeterliliği düzenlemenin dördüncü yolu da insanların stres durumlarını azaltmak ve onların fiziksel durumlarına ilişkin yanlış yorumlamalarını ve olumsuz duygusal eğilimlerini değiştirmektir (Bandura, 1994: 3).

Olumlu Özyeterlilik İnancı

Güçlü bir yeterlilik duygusu, çeşitli yollarla bireysel mutluluğu ve başarıyı geliştirmektedir. Kendi kapasitelerine güvenen insanlar zor görevlerde kaçınma davranışından ziyade meydan okuma/hükmetme eğilimi sergilerler. Böylesi etkili bir bakış açısı bütün çalışmalarda gerçek ilgiyi ve derinlemesine bir nüfuzu güçlendirir. Bu kişiler iddialı amaçlar ortaya koyar ve amaçların gerçekleştirilmesine bağlılıklarını sürdürürler. Olumlu özyeterlilik inancına sahip olanlar başarısızlıklarla karşı karşıya geldiklerinde çabalarını artırıp bu çabalarını sürdürürler. Bir başarısızlık ya da aksaklıktan sonra hızlı bir şekilde yeterliliklerine ilişkin inançlarını iyileştirebilirler /düzeltebilirler. Bu kişiler başarısızlıkları yetersiz çaba, eksik bilgi ve beceri gibi şeylerle açıklarlar . Diğer yandan bu kişiler tehlikeli durumları kontrol etmek için çalışabiliriz güvencesi/duygusu ile yaklaşır. Böylesi etkileyici bakış açısı kişisel başarıyı artırır, stresi azaltır ve depresyona yatkınlık oranını düşürür (Bandura, 1994: 2).

Olumsuz Özyeterlilik İnancı

Kendi kapasitelerinden şüphesi olan bireyler zorlu görevlerden kaçınır. Bu eğilimdeki bireyler belirlenen amaçları gerçekleştirmek için düşük bir istek düzeyine ve kararlılığa sahiptirler. Güç bir görevle karşı karşıya geldikleri zaman nasıl başarıyla üstesinden gelirim düşüncesi yerine kişisel yetersizlikleri, karşılaşılabilecek engeller ve olumsuz sonuçların bütün türleri üzerinde daha fazla düşünürler. Bu bireylerin zorluklar karşısında çabaları azalır ve güçlüklerle karşılaştıklarında hızlı bir şekilde vazgeçerler. Bir engel ya da başarısızlıktan sonra yeterlilik duygularına olan inançlarını yeniden güçlendirmek zaman alır. Böyle kişilerin kendi kapasitelerine inançları düşük olduğu için yetersiz bir tutum sergilemek için çok da fazla başarısızlığa gerek yoktur. Bu bireyler kolayca stres ve depresyonun kurbanı olurlar (Bandura, 1994: 2).

Özyeterlik İnancının Bilişsel Süreç Üzerindeki Etkileri

Özyeterlilik inançları 4 süreç üzerinde etkiye bulunmaktadır. Bunlar (Bandura, 1994: 3): Bilişsel Süreçler, 1.Güdülenme Süreçleri, 2.Duyuşsal Süreçler, 3.Seçim Süreçleri'dir.

Bilişsel süreçlerde özyeterliliğin etkisi çeşitli şekillerde gerçekleşir. Amaçlı olan insan davranışlarının çoğu önemli görülen amaçlara göre bir önseziyle düzenlenir. Kişisel amaçlar oluşturulurken bireylerin kendi kapasitelerini değerlendirme biçimlerinden etkilenir. Güçlü özyeterlilik algısı, kendileri için daha yüksek seviyede amaçların seçilmesine neden olur ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için de daha karalı bir şekilde davranılmasını sağlar (Bandura, 1994: 3).Böyle bir birey zihinde, performansını destekleyecek olumlu başarı senaryoları oluşturur. Düşük özyeterlilik inancı olan birey ise, daha çok başarısızlık senaryoları oluşturur (Bıkmaz, 2004: 293).

İnsanlar, kendileri için koydukları hedefleri gerçekleştirirken bu bireysel yargıları kullanmaktadırlar. Akademik olarak yeteneklerine çok güvenen bir öğrenci gireceği sınavdan yüksek not almayı bekler ya da yaptığı bir işle ilgili olarak daha yüksek beklentileri olur. Akademik olarak yeteneklerine fazla güvenmeyen bir öğrenci ise, daha sınava girmeden bunu başaramayacağını ya da düşük not alacağını düşünür (Bıkmaz, 2004: 291).

Özyeterlik İnancını Artırmada Öğretme-Öğrenme Sürecine Yönelik Öneriler

Öğrencilerin özyeterlilik algısını güçlendirmek için öğretmenlerin, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun öğretim yapmaları, her öğrencinin niteliklerine uygun çok çeşitli etkinliklere yer vermeleri, işbirliğine dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanmaları, öğrencileri birbirleriyle karşılaştırmaya dayalı değerlendirme yaklaşımlarından kaçınmaları gerekir (Senemoğlu, 2005: 230-231). Bu bağlamda özyeterlilik algılarını güçlendirmek için öğretme-öğrenme sürecinde neler yapılabileceğine ilişkin bazı öneriler aşağıda verilmiştir (Bıkmaz, 2004:305-307).

1 Öğretmenler öğrenciler için iyi bir model olmalıdır. Öğretmenin, yaptığı herhangi yanlış bir davranışı kabul etmesi ve yanlışı düzeltmek için iyi bir başa çıkma modeli sergilemesi, öğrencilere herkesin yanlış yapabileceği, önemli olanın onu gidermek için nasıl davranmak gerektiğinin bilinmesi mesajını verecektir.

2 Çocuğun sınıfta seçilen bir modelin kendine benzer öğrenme yetenekleri olduğuna inanmasını sağlamak için sınıfta akran grupları oluşturulmalıdır. Akran modeli de öğrencilerin özyeterlilik inançlarının gelişip güçlenmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.

3 Öğretmenler çocukların öğrenme konusunda özyeterlilik kazanmalarını destekleyen ve güçlendiren öğretim yöntemlerini kullanmalıdır. Bunun için bireysel farklılıklara önem veren ve öğrencileri öğretim sürecinde etkin kılan öğrenci-merkezli öğretim yaklaşımları kullanılmalıdır.

4 Duygusal olarak güvenli ve öğrencilerde öğrenme ve başarıma isteği yaratacak güdülenme ilkelerinin vurgulandığı öğrenme ortamları yaratılmalıdır.

5 Öğretmenler öğrencilere verdikleri görevlerde gösterdikleri performansa ilişkin sık sık geribildirim vermelidirler. Sınıf içinde gerçekleştirilen etkinliklerde verilen görevle ilgili düzenli olarak verilecek geribildirimler öğrencilerin doğru yolda olduklarını görmeleri açısından önem taşımaktadır.

6 Akademik özyeterlilik inancı düşük olan öğrencilerin kendi yeteneklerine olan inançlarını güçlendirmek için öğrencilere seçenek sunulmalı ve bunlar sözel olarak vurgulanmalıdır.

Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Özyeterlilik

Akademik başarıyla ilgili özyeterlilik çalışmaları dokuz alanda öğrencilerin kendilerini algılama kapasitelerini ölçmüştür. Bunlar; matematik, cebir, fen bilimleri, biyoloji, okuma ve yazma, bilgisayar kullanımı, yabancı dil yeterliliği, sosyal bilimler ve dil bilgisidir. (Zimmerman, 1995: 219).

"Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi,

coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır" (Savage ve Amstrong, 1996: 9, Akt.Cemil Öztürk, s. 4).

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2009).

Sosyal Bilgiler eğitimi; bireylerin kendilerini, fiziksel ve sosyal çevresini anlaması, onlara karşı olumlu tutum ve değerler geliştirmesi; anlayışı ve sahip olduğu tutum ve değerler doğrultusunda eylemlerde bulunabilmesi için, zihinsel, duyuşsal ve devinimsel olarak olgunlaşmasına yardımcı olmaktır. Sosyal Bilgiler eğitiminin genel amacı bireylere öncelikle kendini ve fiziksel ve sosyal çevresini anlamalarına yardımcı olmaktır. Ayrıca bireylerin kendilerine ve sosyal – fiziksel çevrelerine karşı olumlu değer ve tutumlar geliştirmektir. Daha sonra ise, bireylerin sahip oldukları bu bilgi ve değerleri eyleme dönüştürebilmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay, 2009: 226).

Sosyal Bilgiler Programı genel amaçlar, beceriler, kavramlar ve değerler olmak üzere dört öğeden oluşmaktadır. Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Bu beceriler Eleştirel Düşünme Becerisi, Yaratıcı Düşünme Becerisi, İletişim Becerisi, Araştırma Becerisi, Problem Çözme Becerisi, Karar Verme Becerisi, Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi, Girişimcilik Becerisi, Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi, Gözlem Becerisi, Mekân Algılama Becerisi, Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Sosyal Katılım Becerisi ve Empati Becerisi olarak belirtilmektedir (MEB, 2009):

Sosyal Bilgiler programında değerlere de yer verilmektedir ve bunlar Aile birliğine önem Verme, Adil Olma, Bağımsızlık, Barış, Özgürlük, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Sağlıklı Olmaya Önem Verme, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatansızlık ve Yardımseverlik olarak belirtilmektedir (MEB, 2009).

Değer yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşüncelerdir. (Doğanay, 2009: 228).

Değerin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (MEB, 2009):

- 1 Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- 2 Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- 3 Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- 4 Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- 5 Değerlerin normlardan farkı, normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır.
- 6 Değerler normları da içerir.

Sosyal Bilgiler dersi özyeterlik inancı, öğrencilerin belirlenen becerileri ve değerleri içselleştirerek hem okulda hem de gerçek yaşamda kendilerini başarıya götürebilecek tutum ve davranışları sergilemelerine yönelik kendi yetenekleri hakkındaki yargıdır.

Literatürde Seferoğlu (2005), Say (2005), Gürçan (2005), Akkoyunlu ve Kurbanoglu (2004), Güngör ve Aşkar (2004), Yılmaz ve diğerleri (2004), Işıksal ve Aşkar (2003), Özyürek (1995),

Tılfarlıoğlu ve Cinkara (2009) tarafından yapılan çalışmaların daha çok öğretmen ve öğretmen adayları üzerinde ve özyeterlik çalışma alanlarında çoğunlukla bilgisayar, fen bilgisi, yabancı dil ve matematik üzerinde olduğu görülmüştür. Ünlü ve diğerleri (2008), Beden Eğitimi öğretmenleri yeterlilik ölçeğini, Karadeniz ve Özdemir (2006) ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya alanına ilişkin özyeterlik inançlarını çalışmıştır.

Nadya, Philip (1997), Pajares ve Miller (1997), Bandura, Barbaranelli, Vittorio, Caprara, Pastorelli (2001), Ballesteros, Nicolas, Caprara Barbaranelli, Bandura (2002), Yingling (2003), Klassen (2004), Chowdhury and Shahabuddin (2007) tarafından yapılan çalışmaların daha çok öğrenci özyeterliği, özyeterlik- kariyer ilişkisi, kişisel özyeterlik, yazma becerileri- özyeterlik ilişkisi ve matematik özyeterliği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Literatür incelendiğinde, ilköğretim 2. kademe Sosyal Bilgiler dersine yönelik özyeterlik algısının öğrencinin hem okul hem de gerçek yaşamı üzerine etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki başarılarını etkileyen faktörlerden birinin de Sosyal Bilgiler özyeterlik düzeyleri olduğu söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin Sosyal Bilgiler programında belirlenen beceri ve değer öğelerine ilişkin hedefler doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinde başarılı öğrenmeler gerçekleştirebilmeleri yönünde eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken özyeterlik düzeylerinin dikkate alınması yararlı olacaktır. Bu bağlamda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde başarılı olmaları yönünde etkili olan sosyal bilgiler özyeterliklerinin belirlenmesi önemlidir. Böyle bir çalışmada ulaşılabilecek bulgular, program geliştirmeye yönelik çalışmaların yeniden yapılandırılmasında veri kaynağı olarak kullanılabilir ve öğrencilerin özyeterlik algılarını olumlu yönde geliştirerek okul başarılarının artırılmasında bir rehber olarak yardımcı olabilir. Bu yararları sağlamak ise öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin özyeterlik düzeylerini saptamak, özyeterlik düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersindeki başarı arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak ve öğrencilerin özyeterlik düzeylerinin cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemekle olanaklı olabilir. Bu amaçlara ulaşmak için tasarlanan çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyete bağlı olarak özyeterlik puan ortalamaları arasındaki farklar manidar mıdır?
2. Kadın ve erkek öğrencilerin 6 ve 7. sınıftaki Sosyal Bilgiler dersine ilişkin başarılarını özyeterlik puanları yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin özyeterlik düzeyinin ders başarısını yordama düzeyini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amacı cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre ayrı ayrı incelemek tasarlanmıştır. Bunlara ek olarak özyeterlik düzeylerinin sınıf ve cinsiyete göre değişip değişmediği de araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sorularının da ortaya koyduğu gibi araştırma var olan durumu ortaya çıkarma amacı taşıdığından betimsel nitelikte bir çalışma olarak tanımlanabilir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum merkezinde bulunan ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşmak güç ve maliyeti artırıcı olması nedeniyle evrenden örneklem alınmıştır.

Örnekleme, Erzurum İli merkez ilçelerindeki 136 ilköğretim okulu arasından uygulama izni veren on dört ilköğretim okulunun 6. ve 7. sınıfında okuyan ve uygulamaya gönüllü olarak katılan 740 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçiminde izin almanın getirdiği güçlükler nedeniyle gerçek anlamda bir seçkisiz örnekleme yapılamamıştır. Okul yönetimi tarafından izin verilen okullarda uygulama yapılmak durumunda kalınmıştır. Bu durumun olumsuz etkilerini azaltmak için izin alınabilen okulların sosyoekonomik dağılımı yansıtacak şekilde belirlenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla uygulama izni veren okullardan farklı sosyoekonomik bölgelerde bulunanlarda uygulama yapılması yoluna gidilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Özyeterlik Ölçeği ile toplanmıştır.

Özyeterlik ölçeği öğrencilerin özyeterlik düzeylerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. İlk işlem olarak literatür taraması yapılmış ve çeşitli alanlar için geliştirilen farklı özyeterlik ölçeklerinde bulunan ifadeler Sosyal Bilgiler dersi için uyarlanmıştır. Elde edilen ifadeler bir ölçmecii ve 5 alan uzmanına inceletirilmiştir. Bu aşamada uzmanların önerdikleri yeni maddeler yazılmış, çıkarılması istenen maddeler ölçekten çıkartılmış ve bazı maddelerde ise ifade değişikliklerine gidilmiştir. Böylece taslak ölçek toplam 45 maddeden oluşturulmuştur. Yapılan değişikliklerin uygun olduğuna ilişkin alan uzmanlarından tekrar onay alındıktan sonra madde seçme, testin geçerlik ve güvenilirlik değerlerini hesaplama amacıyla deneme uygulaması yapılmıştır.

Deneme uygulaması için Erzurum İli'nin çeşitli okullarında 6 ve 7. sınıflarda okuyan öğrenciler seçilmiştir. Deneme uygulaması için yararlanılan çalışma grubu uygulamaya izin veren okullardaki toplam 750 gönüllü öğrencilerden oluşturulmuştur. Madde sayısının çokluğu ve faktör analizi için normallik varsayımını sağlamak için deneme grubundaki katılımcı sayısı yüksek tutulmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken hem 6 ve 7. sınıflar için hem de kız ve erkek öğrenciler için öğrenci sayılarının yaklaşık olarak eşit olması sağlanmaya çalışılmıştır. Buna göre çalışma grubunun % 50'si erkek % 50'si kadın öğrencilerden; % 47'si 6. sınıf, % 53'ü 7. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur.

Deneme uygulaması sonuçları üzerinde ilk olarak testin boyutlarını belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Araştırma grubunun büyüklüğünün yeterliğine ilişkin bilgi veren KMO değeri 0,97 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, örneklem büyüklüğünün oldukça yeterli olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ölçek maddelerine faktör analizinin yapılmasının uygun olup olmadığı hakkında bilgi veren Bartlett testi de manidar bulunmuştur (Ki-kare = 9062,065; $p < 0,001$).

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'den büyük 7 faktör bulunduğu, bu faktörlerin toplam değişkenliğin % 58,67'sini açıkladığı görülmüştür. Ancak maddelerin faktör yükü ve özdeğerleri bir arada incelendiğinde, birinci faktörün 15,19 faktör yükü ile % 34,53 açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür. İkinci faktör ise 3,84 özdeğer ile varyansın % 4,11'ini açıklamaktadır. Birinci faktör dışındaki tüm faktörlerin açıkladığı varyans miktarı % 5'ten düşüktür. Diğer faktörlere düşen maddelerin tamamı aynı zamanda birinci faktörde 0,30'dan yüksek faktör yüküne sahiptir. Bu şekilde iki ya da daha fazla faktördeki yükü yüksek olan ve aralarındaki farklar 0,10'dan fazla olan maddeler testten çıkarılmıştır. Diğer yandan diğer faktörlerdeki maddeler incelendiğinde bir boyut oluşturacak ortak içeriğe sahip olmadıkları da tespit edilmiştir. Birinci faktöre düşen 25 maddenin (1, 6, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29,

30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 ve 44) faktör yükleri 0,46 ile 0,75 arasında değişmektedir. Bu sonuçlara dayanarak birinci boyuta düşen maddeler seçilerek 25 maddelik tek boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Bileşen – özdeğer grafiğinin de verilen tek boyutluluk kararını destekleyen bir görünüme sahip olduğu söylenebilir. Elde edilen bu 25 maddelik ölçek için iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) 0,95 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, maddelerin iç tutarlık düzeyinin oldukça yüksek olduğunun bir kanıtı olarak yorumlanmıştır.

Oluşturulan 25 maddelik ölçeğin yapı geçerliğini doğrulamak için aynı veriler kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi tekniği uygulanmıştır. Maddelerin toplam ölçek puanlarıyla standartlaştırılmış regresyon değerlerinin 0,42 ile 0,84 arasında değiştiği, tüm katsayıların 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur. Diğer yandan uyum iyiliği istatistiklerine ilişkin sonuçlar Tablo 1'deki gibi elde edilmiştir.

Tablo 1.

Özyeterlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Normed Fit Index (NFI)	Comparative Fit Index (CFI)	Goodness of Fit Index (GFI)	Root Mean Square Residual SRMR	Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
841,96	270	0.98	0.99	0.91	0.052	0.057

Elde edilen sonuçlar, Sosyal Bilgiler dersine yönelik özyeterlik ölçeğinin yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir. Bu ölçekle yapılacak ölçümlerin amacına hizmet eden sonuçlar vermesi ve sonuçlardaki ölçme hatalarının düşük olması beklenebilir (Tabachnick ve Fidell, 1996). Ancak bu ölçeğin geçerliğinin ilköğretim 6. ve 7. sınıflar için sınırlı olduğu, diğer sınıf düzeylerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının tekrarlanması gerektiği unutulmamalıdır.

Veri Çözümleme Teknikleri

Veri çözümleme sürecinde alt problemlere bağlı olarak farklı istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Birinci araştırma sorusunun cevaplanabilmesi için sınıf ve cinsiyet etkileşimini test edebilmek amacıyla t-testi yerine tek yönlü varyans analizi tekniği kullanılmıştır. Grupların homojen olup olmadığını belirlemek için Levene testi yapılmış ve sonuçta grupların homojen olduğu görülmüştür. İkinci alt probleme cevap vermek için basit doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Regresyon analizi için varsayımlar test edilmiştir. Bu amaçla değişkenler arasındaki korelasyonlar, varyans şişkinlik değerleri ile Durbin-Watson değerlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre verilerin regresyon analizi varsayımlarını sağladığı görülmüştür (Alpar, 2003; Kalaycı, 2006; Büyüköztürk, 2007).

Bulgular ve Yorumlar

Araştırma sorularına ilişkin analizlere geçmeden önce öğrencilerin özyeterlik ve Sosyal Bilgiler ders başarıları ölçülerine ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Öğrencilerin özyeterlik ve sosyal bilgiler dersi başarı ölçülerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de verilmiştir.

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE İLİŞKİN ÖZYETERLİK DÜZEYİNİN
BAŞARIYA ETKİSİNİN SINIF VE CİNSİYETE GÖRE İNCELENMESİ:
ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

Tablo 2.

Öğrencilerin Özyeterlik ve Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Ölçülerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Cinsiyet	Sınıf	Özyeterlik		Sosyal Bilgiler Başarı Puanı		
		Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	N
Kız	6. sınıf	102,81	18,99	75,83	14,24	169
	7. sınıf	94,39	20,84	75,11	13,55	199
	Toplam	98,26	20,42	75,44	13,86	368
Erkek	6. sınıf	103,92	19,00	75,81	15,02	171
	7. sınıf	98,82	18,18	74,62	14,09	201
	Toplam	101,17	18,71	75,17	14,52	372
Toplam	6. sınıf	103,37	18,98	75,82	14,62	340
	7. sınıf	96,62	19,65	74,86	13,81	400
	Toplam	99,72	19,62	75,30	14,18	740

Tablo 2 incelendiğinde, hem kız öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin 6. sınıftan 7. sınıfa gidildikçe özyeterlik ve Sosyal Bilgiler dersi başarı puanlarının düştüğü söylenebilir. Ancak farkların çok yüksek olmadığı ve standart sapma değerlerinin de hem özyeterlik puanları hem de Sosyal Bilgiler başarı puanları için birbirine yakın olduğu görülmektedir.

1. Öğrencilerin sınıf düzeyi ve cinsiyete bağlı olarak özyeterlik puan ortalamaları arasındaki farklar manidar mıdır?

Birinci araştırma sorusuna yanıt verebilmek için yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Bağlı Olarak Özyeterlik Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Ortalama kareler	F	p	Eta kare
Model	7368917,29	4	1842229,32	4947,16	,000	,964
Cinsiyet	1413,82	1	1413,82	3,80	,052	,005
Sınıf	8406,67	1	8406,67	22,58	,000	,030
Cinsiyet * sınıf	506,61	1	506,61	1,36	,244	,002
Hata	274072,71	736	372,38			
Toplam	7642990,00	740				

Tablo 4 incelendiğinde, modelin istatistiksel olarak önemli olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre analize alınan değişkenlerden en az biri için manidar sonuçlar elde edildiği söylenebilir. Bağımsız değişkenlere ilişkin F değerleri ve bu değerlerin manidarlık düzeyleri incelendiğinde, sınıf değişkenine ilişkin F değerinin manidar, cinsiyet ve cinsiyet ile sınıf etkileşimine ilişkin F değerinin manidar bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi özyeterlik puan ortalamaları arasındaki farkın manidar olduğu ve bu farkın 6. sınıf öğrencileri lehine (Tablo 2) bulunduğu söylenebilir. Bu sonuca dayanarak altıncı sınıftan

yedinci sınıfa gidildikçe öğrencilerin özyeterlik düzeylerinde azalma olduğu ifade edilebilir. Cinsiyet değişkeni ele alındığında ise kız ve erkek öğrencilerin özyeterlik ortalama puanları arasındaki farkın manidar çıkmaması, kız ve erkek öğrencilerin ortalama özyeterlik düzeylerinin birbiriyle aynı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer yandan sınıf ve cinsiyet değişkeninin etkileşimi de manidar bulunmadığından sınıf ve cinsiyete ilişkin etkileşim grupları arasındaki farkların hiçbirinin manidar düzeyde olmadığı söylenebilir. Değişkenlere ilişkin eta-kare (etki büyüklüğü) değerleri incelendiğinde, en büyük eta-kare değerinin sınıf değişkenine ilişkin eta-kare olduğu, bunun da düşük düzeyde bulunduğu görülmektedir.

Pajares ve Miller (1997) tarafından yapılan matematik özyeterliliği ve matematiksel problem çözme adlı çalışmada, kızlar ve erkekler arasında özyeterlilik açısından bir farklılık bulunmamıştır. Bir başka çalışmada Yingling (2003), yakın hedef belirleme eğitiminin beşinci sınıf öğrencilerinin yazma başarısı ve özyeterliliği üzerindeki etkisini araştırmış ve ne yazma başarısında ne de öz yeterlilikte cinsiyete bağlı farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Ballesteros, Nicolas, Caprara Barbaranelli, Bandura (2002), kişisel özyeterliliğin, kolektif öz-yeterliliğin yapısal ilişkisi ve belirleyici etkenlerini araştırmışlar ve yaşlı katılımcılarla karşılaştırıldığında, genç katılımcıların bireysel yaşamlarını idare etmeye karşı düşük yeterlilik göstermiş olduklarını saptamışlardır. Bu bulgu, araştırmamız sonucunda ortaya çıkan altıncı sınıftan yedinci sınıfa gidildikçe öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinde azalma olduğu bulgusu ile çelişmektedir.

Bandura'ya (1994) göre öz yeterliğin oluşumunda bireylerin yaşadıkları deneyimler, sonraki deneyimler üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yapabilmektedir (s.2-4). Bulgular birlikte ele alındığında, öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça özyeterlik düzeyinde azalmanın gözlenmesi, öğrencilerin sınıf içinde geçirdikleri yaşantıların etkisiyle gerçekleşmiş olabilir. Fakat yine de bu durumun nedenleri üzerine araştırma yapmak ve bu nedenleri ortadan kaldırmayı sağlayacak önlemler üzerinde çalışmak yararlı olabilir.

2. Kadın ve erkek öğrencilerin 6. ve 7. sınıftaki Sosyal Bilgiler dersine ilişkin başarılarını özyeterlik puanları yordamakta mıdır?

İkinci araştırma sorusuna yanıt verebilmek için değişkenlere bağlı olarak kurulan farklı regresyon modellerine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Çeşitli Değişkenlere Göre Öğrencilerin Özyeterlik Puanları ile Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Puanlarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Gruplar	r	r ²	B	Standart hata	F	t	Durbin-Watson
6. sınıf	,456***	,208	,351	,04	88,785***	9,423***	1,608
7. sınıf	,374***	,140	,263	,03	64,688***	8,043***	1,480
Kız	,455***	,207	,308	,03	95,337***	9,764***	1,672
Erkek	,372***	,138	,289	,04	59,407***	7,708***	1,439
Toplam	,411***	,169	,297	,02	150,082***	12,251***	1,542

*** P < 0,001

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin özyeterlik puanlarının Sosyal Bilgiler dersi için güçlü bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Tüm modellerdeki F değeri manidar olduğundan tüm regresyon denklemlerinin istatistiksel olarak önemli olduğu söylenebilir. Diğer yandan Durbin

Watson değerlerin tümü 0,05 düzeyinde manidar bulunmadığı için değişkenler arasında bir otokorelasyon olmadığı söylenebilir.

Tablo 4'teki korelasyon değerleri incelendiğinde, özyeterlik ile Sosyal Bilgiler dersi başarı puanları arasındaki ilişkilerin gruplara göre 0,37 ile 0,46 arasında değiştiği görülebilir. Özyeterlik ve Sosyal Bilgiler dersi puanları arasındaki korelasyonların tümünün 0,001 düzeyinde manidar bulunması, iki değişkenin güçlü bir ilişkiye sahip olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Tablodaki r^2 değerleri ise yaklaşık olarak 0,14 ile 0,21 arasında değişmektedir. Bu değerlere göre özyeterlik puanları sosyal bilgiler dersi başarısındaki değişkenliğin % 14'ü (erkekler için) ile % 21'ini (6. sınıf öğrencileri için) açıklayabilmektedir. Diğer yandan regresyon katsayılarının 0,26 ile 0,35 arasında değiştiği, tüm regresyon katsayılarının mandarlığına ilişkin t istatistiklerinin 0,001 düzeyinde manidar olduğu görülmektedir. Ek olarak tüm regresyon ve korelasyon katsayılarının pozitif olması, özyeterlik puanları ile Sosyal Bilgiler dersi başarı puanlarının aynı yönde değişme gösterdiğine ilişkin bir kanıt olarak kabul edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Analizler sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak öğrencilerin özyeterlik puanlarına ilişkin ortalamaların sınıf düzeyine göre önemli derecede farklılaştığı, cinsiyete ve sınıf ile cinsiyet etkileşimine göre farkların ise önemli olmadığı söylenebilir. Sınıf düzeyine göre farkların üst sınıfların aleyhine çıkması düşündürücü bir sonuçtur. Bu sonuca göre özyeterlik puanı üst sınıflara doğru gidildikçe düşmektedir. Bunun nedenleri üzerinde durulmalı ve ortaya çıkarılmalıdır.

Pintrich ve De Groot (1990), matematik için ilköğretimde kız ve erkek öğrencilerin özyeterlilik düzeylerinde bir farklılık bulmazken, ortaöğretim ve yükseköğretimde erkekler lehinde bir farklılık olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgu, araştırma sonucunda ulaşılan cinsiyete göre özyeterlilik düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı bulgusunu desteklemektedir.

Öğrencilerin özyeterlik puanlarının Sosyal Bilgiler dersindeki başarıyı yordamasına ilişkin cinsiyet, sınıf ve tüm grup için yapılan regresyon analizi sonuçları özyeterliliğin başarı puanlarının güçlü bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin özyeterlik düzeylerini artırmanın başarı düzeyini de artırmayı etkileyebileceği düşünülebilir.

Pajares ve Miller (1994) tarafından yapılan çalışmada, matematik özyeterlilik inancının doğrudan performans üzerinde diğer değişkenlere göre daha etkili olduğu ve bu etkinin de anlamlı olduğu ifade edilmiştir. Yine Hall ve Ponton (2005), matematik özyeterlilik inancının başarı üzerinde olumlu etkisi bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Collins (1982) yüksek, orta ve düşük yetenekteki öğrencileri sınıflandırmış, her bir sınıflandırmada düşük ve yüksek yeterlikte öğrenciler tespit etmiştir. Yetenek, başarıyla doğru orantılı çıkarken, yüksek özyeterliliği olan çocuklar düşük olanlara göre daha başarılı olmuş ve yaptıkları sorulara tekrar bakma olanağı dahi bulmuşlardır (Akt. Schunck, 2009:106). Söz konusu sonuçlar, araştırmayla ulaşılan bulguları desteklemektedir.

Tüm sonuçlar bir arada düşünüldüğünde, özyeterliliğin derslerdeki başarı üzerinde önemli etkileri olduğu hem bu araştırmada ulaşılan sonuçlarla hem de literatürdeki sonuçlarla ortaya konulmaktadır. Bu araştırmanın literatürdeki önceki çalışmalardan en önemli farkı ise özyeterliliğin ilköğretim okullarındaki Sosyal Bilgiler dersindeki başarıyı yordama gücünü ortaya çıkarmasıdır. Bu sonuç, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve eğitim politikacıları tarafından kullanılarak, öğrenci başarısının artırılması için öğrencilerin özyeterlilik düzeylerine ilişkin çalışmaların yapılmasına katkı getirebilir.

Kaynakça

- Akkoyunlu, B. ve Kurbanoğlu, S. (2004). Öğretmenlerin Bilgi Okuryazarlığı Özyeterlik İnancı Üzerine Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,(27):11-20.
- Alpar, R. (2003). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlere Giriş 1*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998). <http://www.des.emory.edu/mfp/Bandura1994EHB.pdf> web adresinden 20 Nisan 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Bandura, A., Ballesteros, R. F., Nicolas, J. D., Caprara G. V.; Barbaranelli, C.(2002). "Determinants and Structural Relation of Personal Efficacy to Collective Efficacy", (Ebsco Host Research Databases Academic Search Premier, Applied 248 Psychology: An International Review, Jan., Vol. 51 Issue 1, p107, 19p, 2 charts, 2 diagrams; AN 5943363).
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Patorelli, C.(2001). *Self Efficacy Beliefs As Shapers Of Children's Aspirations and Career Trajectories*.(Ebsco Host Research Databases Academic Search Premier, Child Development, Jan., Vol. 72 Issue 1, p187, 20p; AN 5552037).
- Bıkmaz, F. H.,(2004). Eğitimde Bireysel Farklılıklar, Yıldız Kuzgun- Deniz Deryakulu(Edt.), *Özyeterlilik İnançları*(289-314). Ankara: Nobel Yayın.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chowdhury, M.S. ve Shahabuddin, A.M. (2009, Winter). Self-efficacy, motivation and their relationship to academic performance of Bangladesh College Students. *College Quarterly*, Volume 10 Number 1, Page 1 of 9.
- Doğanay, A. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Cemil Öztürk (Edt.), *Değerler Eğitimi* (225-256), Ankara:Pegem Akademi.
- Güngör, C. ve Aşkar, P. (2004). E-Öğrenmenin ve Bilişsel Stilin Başarı ve İnternet Özyeterlik Algısı Üzerindeki Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27):116-125.
- Gürcan, A. (2005). Bilgisayar Özyeterliliği ile Bilişsel Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişkiler, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (19):179-193.
- Hall, J. M. ve Ponton, M.K. (2005). Mathematics Self-Efficacy of College Freshman , *Journal of Developmental Education*, Volume 28, Number 3, Spring.
- Işıksal, M. ve Aşkar, P. (2003). İlköğretim Öğrencileri İçin Matematik ve Bilgisayar Özyeterlik Algısı Ölçekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25):109-118.
- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın – Dağıtım Ltd. Sti.
- Karadeniz, C. ve Özdemir, N. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Alanına İlişkin Özyeterlik İnançları (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, (2006),23-30
- Klassen, R. M. (2004). A Cross Cultural Investigation of the Efficacy Beliefs of South Asian Immigrant and Anglo Canadian Nonimmigrant Early Adolescent. *Journal of Educational Psychology*, 96, 4, 731-742.
- Nadya, F. ve Philip, S. (1997). Reliability And Validity Evidence For The Middle School Self-Efficacy Scale", (Ebsco Host Research Databases Academic Search Premier, Measurement & Evaluation in Counseling & Development, Apr., Vol. 30 Issue 1, p17, 15p, 3 charts, 1 graph; AN 9705213805).
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Cemil Öztürk (Edt.), *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış* (1-31), Ankara:Pegem Akademi.

- Özyürek, R. (1995). "Fen Bilimleri Alanını Seçen Öğrencilerin Kariyer Yetkinlik Beklentisi ile Kariyer Seçenekleri Zenginliği ve Üniversiteye Giriş Sınavlarındaki Performansları Arasındaki İlişki." Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Pajares, F. ve Miller M. D. (1994). Role of Self-Efficacy and Self-Concept Beliefs in Mathematical Problem Solving: A Path Analysis. *Journal of Educational Psychology*, Vol. 86, No. 2, 193-203
- Pajares, F. ve Miller, M.D.(1997). Mathematics self-efficacy and mathematical problem solving: Implications of using different forms (Ebsco Host Research Databases Academic Search Premier. *Journal of Experimental Education*, Spring, Vol. 65 Issue 3, p213, 16p, 4 charts, 1 graph.
- Pintrich, P. R. ve De Groot, E. V. (1990). Motivational and selfregulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82, 33-40.
- Say, M. (2005). "Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Özyeterlilik İnanışları." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seferoğlu, Sadi. (2005). İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Özyeterlilik Algıları Üzerine Bir Çalışma. *Eğitim Araştırmaları*, (19):89-101.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Ankara:Gazi Kitapevi.
- Schunk, D. H. (2009). Öğrenme Teorileri Eğitimsel Bir Bakış, Muzaffer Şahin(edt.), Ankara:Nobel yayın.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (1996). *Using Multivariate Statistics*, Happer Collins College Publishers
- T.C.Millî Eğitim Bakanlığı, (2009). *Sosyal Bilgiler 6. ve 7.Sınıf Programı*. Ankara.
- Ünlü, H., Sünbül, A.M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlilik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 9, Sayı 2, (23-33).
- Tılfarlıoğlu, F. T. Ve Cinkara, E. (2009). Self- Efficacy In Efl: Differences Among Proficiency Groups And Relationship With Success. *Novitas-ROYAL*, Vol.: 3(2), 129-142.
- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C., Soran, H. (2004). Yabancı Dilde Hazırlanan Bir Öğretmen Öz-yeterlilik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27):260-267.
- Yingling, M.(2003). "The Influence of Proximal Goal Setting Instruction on the Writing Achievement and Self Efficacy Of Fifth Grade Students." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marywood University.
- Zimmerman, B. J.(1995). Self-Efficacy in Changing Societies, Albert Bandura(Edt.), *Self Efficacy and Educational Development* , New York: Cambridge Universty Pres, 1995.
- Zimmerman, B.J. (2000). Self-Efficacy: An Essential Motive to Learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82-91, (2000)doi:10.1006/ceps.1999.1016, available online at <http://www.idealibrary.com> on, Copyright © 2000 by Academic Pres)